

การบูรณาการกองทุน...สู่การจัดสวัสดิการชุมชนตำบลหนองสาหร่าย

องค์กรการเงิน แผนชีวิตชุมชน บูรณาการกองทุน		
ก่อตั้ง 5 กุมภาพันธ์ 2547		
สมาชิกเริ่มแรก	706	คน
ปัจจุบัน	803	คน
เงินกองทุนเริ่มแรก	40,000	บาท
เงินกองทุนปัจจุบัน	510,720	บาท

ตำบลหนองสาหร่าย อ.พนมทวน จ. กาญจนบุรี ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด 3,616 คน หรือ 859 ครัวเรือน แบ่งเป็นคนในวัยทำงาน 2,000 คน, เด็กและเยาวชน 1,000 คน และผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) 300 คน ซึ่งจะเป็นฐานกลุ่มเป้าหมายในการจัดสวัสดิการชุมชน ชาวบ้านอาชีพหลัก คือ ทำนา ทำไร่อ้อย ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ ส่วนอาชีพรอง คือ รับจ้าง จักสาน เย็บผ้าโหล จากสังคมเกษตรกรรมที่ประสบปัญหาในการทำมาหากิน และมีหนี้สินเพิ่มขึ้น ในปี 2545 ชุมชนจึงเริ่มใช้กระบวนการแผนแม่บทชุมชนเข้ามาค้นหาศักยภาพของตนเองที่มีอยู่ เพื่อนำมาสู่การแก้ไขปัญหา และพัฒนาครอบครัว ชุมชนให้มีความมั่งคั่ง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ชาวบ้านจึงรวมกลุ่มกันพัฒนาอาชีพ ปรับวิธีการผลิต เป็นระบบวิสาหกิจชุมชน โดยมีกลุ่มกองทุนต่างๆในชุมชน เป็นแหล่งทุนที่สำคัญ แต่ทุนที่อยู่เหนือกว่าเงินตรา นั่นก็คือ คน หมายถึงคนที่มีใจจะพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชนให้ดีขึ้น มีความเสียสละ มาทำงานร่วมกันโดยใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ และเรียนรู้ที่จะพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง ตำบลหนองสาหร่าย จึงมีทุนที่ดี ทั้งในเรื่องของเงินตรา ที่เป็นต้นแบบของการบูรณาการกองทุนชุมชน ในเรื่องของคน เป็นตัวอย่างของการบูรณาการแกนนำชุมชนมาทำงานร่วมกันให้เป็นหนึ่งเดียว และมองเรื่องชีวิตของคนร่วมกัน จึงนำไปสู่การจัดสวัสดิการชุมชนที่ต้องการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มคน และทุกเรื่องในชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย

กองทุนสวัสดิการที่มีอยู่ในตำบลหนองสาหร่าย ได้แก่ กองทุนชมรม อสม. 18,000 บาท, เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน 60,000 บาท, กองทุนฌาปนกิจ 8 หมู่บ้าน 80,000 บาท ซึ่งในอนาคตมีแผนว่าจะรวมเงินฌาปนกิจที่มาจากหลายแหล่งให้เป็นกองทุนเดียว จ่ายทีเดียว โดยรวมแล้วทุกวันนี้ ชาวบ้านหนองสาหร่ายจะได้เงินช่วยเหลือฌาปนกิจศพประมาณ 100,000 บาท นอกจากนี้ยังมีกองทุนสวัสดิการบ้านหนองขุย 80,000 บาท แนวทางที่ใช้ คือ นำดอกผลกำไรจากกลุ่ม กองทุนต่างๆที่มีอยู่ในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์, กลุ่มอาชีพ, โรงสีชุมชน ฯลฯ มาจัดสวัสดิการ

แต่สิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันคือ กลุ่ม กองทุนต่างๆก็ยังจัดสวัสดิการไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มคน ไม่ครบทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิต และในตำบลมีอยู่ 2 หมู่บ้านที่เห็นรูปธรรมของการใช้กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นเครื่องมือในการบูรณาการกองทุนชุมชน ดังนั้นจึงเป็นความตั้งใจร่วมกันที่จะทำให้ทั้ง 8 หมู่บ้านในตำบลจัดสวัสดิการชุมชนร่วมกัน จึงเกิดการจัดตั้ง “กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองสาหร่าย” ขึ้นมา โดยใช้บ้านหนองขุย เป็นต้นแบบในการขยายแนวคิดการจัดสวัสดิการชุมชน และมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคฝ่ายในท้องถิ่น จึงได้เชิญ กำนัน, นายก อบต. , ผู้อำนวยการโรงเรียน (บ้านหนองขุย ,

บ้านปลักเขว้า, บ้านสระลุมพุก), เจ้าอาวาสวัดหนองขุย และวัดปลักเขว้า, หัวหน้าสถานีอนามัย, พัฒนาการประจำตำบล และสถาบันการเรียนรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่น กาญจนบุรี เข้าร่วมเป็นที่ปรึกษาในชุดคณะกรรมการและสนับสนุนระบบการจัดสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบใหม่ให้เป็นจริงขึ้นมา

การบริหารจัดการกองทุนระดับตำบลนี้ สมาชิกต้องมาจากฐานกองทุนสวัสดิการระดับหมู่บ้าน ถ้าหมู่บ้านใดที่ยังไม่มีกองทุนสวัสดิการฯ ต้องไปจัดตั้งกองทุนของตนเองก่อน และมีระบบบริหารจัดการตั้งแต่ในระดับหมู่บ้านขึ้นมาถึงระดับตำบล ถือเป็น การสร้าง “ระบบร่วม” สมาชิกต้องเป็นคนที่มิสำเนาทะเบียนบ้านอยู่ในตำบลหนองสาหร่ายหรือหากย้ายมาใหม่ต้องย้ายมาไม่น้อยกว่า 6 เดือน สมาชิกต้องออมขั้นต่ำปีละ 350 บาท ต่อคนต่อปี เงินออมส่วนหนึ่งคิดเป็น 30% จะนำไปลงทุนร่วมในธุรกิจชุมชน เพื่อให้เงินกองทุนงอกเงยขึ้นมาจากเดิม และจะนำไปจัดสวัสดิการตามที่ตั้งไว้ ดังนี้

- ❖ เด็กเกิดใหม่ ทะเบียนบ้านอยู่ในตำบลหนองสาหร่าย จำนวน 1,000 บาท เป็นเงินเข้าธนาคารชุมชนหรือกลุ่มออมทรัพย์
- ❖ ผู้สูงอายุ ได้รับเบี้ยยังชีพเดือนละ 100 บาท ให้แต่ละหมู่บ้านพิจารณาความเหมาะสม
- ❖ ผู้พิการ /ผู้ด้อยโอกาส ได้รับเบี้ยยังชีพ เดือนละ 100 บาท (ครอบคลุมทุกคน)
- ❖ เด็กติดเชื้อเอชไอวีได้รับเบี้ยยังชีพเดือนละ 200 บาท
- ❖ เสียชีวิต เบื้องต้นตั้งไว้ 6,000 บาท (จะรวมสวัสดิการเสียชีวิตทั้งตำบลให้เป็นที่เดียว)

จากการที่ตำบลหนองสาหร่ายได้ดำเนินโครงการเมืองไทยแข็งแรง หากประสบผลสำเร็จทำให้มีคนเจ็บน้อย คนตายน้อยลง ในอีก 5 ปี ข้างหน้า ตั้งใจไว้ว่าจะนำเงิน 70% มาลงทุน กิจกรรมกลุ่มอาชีพที่ได้ทำอยู่ ได้แก่ โรงงานปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด, โรงสีข้าว, โรงงานผลิตน้ำดื่ม, กลุ่มทำพริกแกง กลุ่มทำน้ำยาล้างจาน เป็นต้น และกลุ่มเหล่านี้ก็จะแบ่งสรรกำไรนำมาจัดสวัสดิการชุมชนนี้ร่วมกัน

นอกจากนี้ กองทุนฯ ยังมีแนวคิดในการจัด “สวัสดิการผู้นำ” เพราะต้องการดูแลผู้นำที่เสียสละ ตั้งใจทำงานเพื่อชุมชน โดยจะนำเงินกองทุน 3% มาใช้เป็นค่าตอบแทน, การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน การไปศึกษาดูงาน และช่วยเหลือการเจ็บป่วยเบื้องต้น

แนวโน้มในอนาคต จะมีการจ่ายบำนาญให้กับสมาชิกที่ออมครบ 30 ปี เมื่อสมาชิกมีอายุครบ 60 ปี ได้รับบำนาญเดือนละ 1,200 บาท

“...ในส่วนของตำบลหนองสาหร่าย ได้มีการสำรวจหนี้สินเพื่อให้ปลดหนี้จำนวนเท่าไร เพื่อการระดมทุนที่เรามีและแหล่งทุนอื่น เพื่อการให้สมาชิกปลดหนี้ เพื่อดอกผลที่เกิดขึ้นจะได้ตกอยู่ในตำบลของเรา และตัดเงินส่วนหนึ่งเข้ากองทุนสวัสดิการได้เลย ถ้าปีหนึ่งเรามีเงินเข้ากองทุนสวัสดิการปีละ 2-3 ล้าน เราจะสามารถดูแลกันได้ชุมชน โดยใช้ความไว้นื้อเชื่อใจเป็นตัวประกันสิ่งที่เราจะได้คือ การแก้ไขปัญหาความยากจนนั่นเอง...”

บ้านหนองขุย...ต้นแบบการใช้กองทุนสวัสดิการชุมชน

เป็นเครื่องมือบูรณาการกองทุนชุมชน

“บ้านหนองขุย” มีการบูรณาการกองทุนต่าง ๆ ในชุมชนที่มีอยู่ถึง 29 กลุ่ม แบ่งเป็น กลุ่มออมทรัพย์/กองทุน 6 กลุ่ม กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน มีสมาชิก 117 คน มีเงินทุน 1,276,160 บาท

และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีสมาชิก 395 คน มีเงินทุน 1,894,534 บาท นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอาชีพ 10 กลุ่ม ,กลุ่มส่งเสริมสุขภาพ 4 กลุ่ม ,กลุ่มด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม 3 กลุ่ม และกลุ่มสวัสดิการ 6 กลุ่ม บางกลุ่มได้เข้าไปร่วมอยู่ในระดับตำบลด้วย อย่างเช่น กองทุนฌาปนกิจหมู่บ้านมี 97 คน มีเงินทุน 9,700 บาท ส่วนกองทุนฌาปนกิจชมรม อสม. ตำบลหนองสาหร่ายมี 1,010 คน มีเงินทุน 40,900 บาท ,กองทุนการศึกษา มีสมาชิก 512 คน มีเงินทุน 20,000 บาท

ก่อนหน้านี ปี 2544 บ้านหนองขุย เป็นจุดเริ่มต้นของการบูรณาการการทำงานร่วมกัน หรือที่เรียกว่า “กระบวนการรวมคนเก่ง” จากกลุ่มต่างๆที่มีอยู่ในชุมชนมาเรียนรู้การทำงาน เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลในชุมชน พัฒนาแกนนำให้มีความรู้ความสามารถเฉพาะเรื่อง เช่น การเงิน การบัญชี การติดตามตรวจสอบ ที่สามารถนำความถนัดของตนเองนี้ไปช่วยเพื่อนกลุ่มอื่นๆในชุมชนด้วย เมื่อมีหลายกลุ่มกองทุน แต่มีคนทำงาน/แกนนำชุมชนเป็นกลุ่มคนเดียวกันนี้ จึงสามารถใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจร่วมกันได้ในการบริหารจัดการกลุ่มต่างๆ ลดความซ้ำซ้อนของการทำงานในหมวดหลายไป ต่อมาปี 2546 แกนนำองค์กรการเงินและแกนนำสาธารณสุขชุมชน ได้ประชุมหารือกันถึงการบูรณาการกองทุนชุมชนขึ้นโดยใช้ “กองทุนสวัสดิการชุมชน “ เป็นเครื่องมือ บันได้ก้าวแรกของการบูรณาการนี้ ได้เปิดรับสมาชิกกองทุนที่มาจากกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่มได้แก่ สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ,กองทุนหมู่บ้าน และสมาชิกทั่วไปสมัครเพิ่มเติม

กองทุนสวัสดิการชุมชนนี้เรียกว่า “โครงการสวัสดิการเกิด แก่ เจ็บ ตาย” เริ่มก่อตั้งเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2546 มีสมาชิก 93 คน มีเงินทุน 42,000 บาท ค่าธรรมเนียมรายปี ผู้ใหญ่ 200 บาท เด็ก 100 บาท และได้รับเงินสมทบรายปีจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และกองทุนหมู่บ้านอีกอย่างละ 20 % ของกำไร หากมีเงินไม่พอก็สามารถไปใช้เงินกลุ่มออมทรัพย์ได้อีก กองทุนมีกติการร่วมกันว่า สมาชิกต้องมาประชุมทุกเดือน หากมาไม่ได้ต้องส่งคนในครอบครัวมาแทน ประชุมทุกวันที่ 5 ของเดือน เวลา 20.00 น. เป็นต้นไป ถ้าเดือนไหนไม่มาประชุมเดือนนั้นจะต้องถูกตัดสวัสดิการไป

กองทุนจัดสวัสดิการในรูปแบบของการสงเคราะห์ คือ การให้เบี้ยยังชีพรายเดือน แก่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส “พวกเราอยากให้สวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาสทุกคนเท่าที่จะให้ได้ หากเงินไม่พอจะไปเอาจากกลุ่มออมทรัพย์ แต่ถ้าไม่พออีกจริงๆ คงจะต้องลดสวัสดิการลง ซึ่งก็บอกสมาชิกไว้แล้ว” นายเฉลียว แกนนำกองทุนกล่าว “ญาติพี่น้องของผู้ด้อยโอกาสบางคนเขาไม่รับสวัสดิการ เพราะหาว่าไปดูถูกเขาเราจึงเอาไปให้คนอื่นที่เขาอยากได้แทน” นายอาคมเสริม “ตอนนี้ถือว่าเราจ่ายสวัสดิการให้กับคนที่สมควรได้รับครบถ้วน” นายพลวิศ ประธานกองทุนหมู่บ้านกล่าวอย่างภาคภูมิใจ

ผู้รับสวัสดิการ	จำนวนคน	จำนวนเงินต่อเดือน	รวมเงินต่อเดือน
ผู้สูงอายุ	10	100	1,000
ผู้พิการ	5	100	500
ผู้ด้อยโอกาส	1	200	200
รวม	16	400	1,700

นอกจากนี้กองทุนยังสวัสดิการให้กับสมาชิกทุกคน ครอบครัวเรื่องต่างๆดังนี้

- เกิด** - สมาชิกในครอบครัว ได้ค่าทำขวัญลูกที่เกิดใหม่ 1,000 บาทต่อคน
- แก่** - ได้รับเบี้ยยังชีพรายเดือนตั้งที่กล่าวไป เรียกว่า “ค่าหมากพลู” แม้ว่าสมาชิกจะมีส่วนร่วม กับชุมชนหรือไม่ก็ตาม
- เจ็บ** - ได้รับค่ารักษาพยาบาล ไม่เกิน 600 บาทต่อปี
- ตาย** - ครอบครัวของสมาชิกจะได้รับเงินสมทบค่าทำศพ 6,000 บาท
- การศึกษา** - โรงเรียนจะได้รับบริจาคเงินและสิ่งของประจำปีตลอด เด็กนักเรียนได้ที่เป็นสมาชิกจะได้รับทุนการศึกษาทุกคน
- สาธารณประโยชน์** - จัดซื้ออุปกรณ์จัดกิจกรรมต่างๆ เช่น บริจาค โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องเสียง สร้างหอกระจายข่าว ศาลาอเนกประสงค์ ที่ทำการกองทุน และจัดงานบุญ งานประเพณีต่างๆ

บ้านหนองขุย เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง คนในชุมชนมีความมั่นคงในชีวิตเช่นนี้ได้ ส่วนหนึ่งเพราะมีผู้นำที่ดี เสียสละ มีแนวคิดประสานการทำงานพัฒนาที่ไม่หยุดนิ่ง สามารถประสาน อบต. ได้เป็นหนึ่งเดียว และหน่วยงานราชการในท้องถิ่นให้การยอมรับ สิ่งสำคัญคือ ชาวบ้านหนองขุยมีความสามัคคี ช่วยเหลือ เกื้อกูลกันอย่างดีเสมอมา ดังคำขวัญประจำหมู่บ้านที่ว่า **“คนใจงาม เกษตรกรรมคู้บ้าน สืบสานประเพณี สามัคคีเผ่าพันธุ์”**

